

Władysław Marek
KOLASA

Sylwester Dziki (1932–2015)

W dniu 24 września 2015 r., przeżywszy lat 83, zmarł Sylwester Dziki, wybitny prasoznawca, historyk i teoretyk prasy, długoletni pracownik Ośrodka Badań Prasoznawczych UJ, aktywny członek redakcji „Zeszytów Prasoznawczych” oraz „Rocznika Historii Prasy Polskiej”. Polska humanistyka poniosła ogromną stratę, a środowisko prasoznawcze utraciło znakomitego uczonego. Odszedł autor kilku monografii, wielu tomów dokumentacyjnych oraz setek artykułów, odznaczających się zawsze nienaganną polszczyzną, zaskakujących błyskotliwością, oryginalnością spojrzenia i trafnością sądów. Sylwester Dziki napisał również wiele nekrologów; od lat żegnał historyków prasy — by wspomnieć tylko: Mariana Tyrowicza (1901–1989), Józefa Mądrego (1931–1991), Macieja Józefa Kwiatkowskiego (1920–1994), Stanisława Grzeszczuka (1934–1999), Wiesława Bieńkowskiego (1926–1999), Czesława Lechickiego (1906–2001), Jana Kowalika (1910–2001) czy Konrada Zawadzkiego (1912–2002) — dziś piszący te słowa żegna swego nauczyciela i przyjaciela.

Sylwester Dziki urodził się 24 maja 1932 roku w Trzebini koło Żywca w środowisku robotniczo-chłopskim. W 1957 roku ukończył polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (magisterium u prof. S. Pigonia). Jeszcze w okresie gimnazjalnym nawiązał współpracę dziennikarską z „Dziennikiem Polskim”, gdzie pracował w latach 1955–1964 etatowo. Od roku 1956 podjął ścisłą współpracę z Ośrodkiem Badań Prasoznawczych RSW „Prasa-Książka-Ruch” w Krakowie i jego organami „Prasą Współczesną i Dawną” (gdzie opublikował 16 tekstów) i „Zeszytami Prasoznawczymi” (kilkaset artykułów, recenzji, notek, przeglądów i kalendarium).

W 1964 roku przeszedł do OBP jako pracownik etatowy, gdzie od roku 1971 objął stanowisko kierownika i adiunkta Pracowni Dokumentacji i Informacji Naukowej. Uczestniczył w pracach kolegium redakcyjnego „Zeszytów Prasoznawczych” (od pierwszego numeru) i „Rocznika Historii Prasy Polskiej” (od 1998), zasiadał w komitecie redakcyjnym *Encyklopedii wiedzy o prasie* (Wrocław 1976), był członkiem Międzynarodowej Komisji Koordynacji ds. Wymiany Informacji Prasoznawczej i Zarządu Komisji Prasoznawczej Polskiej Akademii Nauk (od 1996). Był też wykładowcą w Podyplomowym Studium Dziennikarskim UJ, Instytucie Nauk Politycznych UJ, Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie oraz w Studium Dziennikarskim UP. W 1988 roku na podstawie rozprawy *Warsztat dokumentacyjny prasoznawcy. Problemy teoretyczno-metodologiczne, tradycje, stan, postulaty* uzyskał na Wydziale Humanistycznym WSP w Krakowie tytuł doktora nauk humanistycznych (promotor prof. dr hab. Jerzy Jarowiecki). W roku 1998 przeszedł na emeryturę. Był stałym współpracownikiem „Kwartalnika Historii Prasy Polskiej”, „Życia Literackiego”, „Magazynu Kulturalnego”, „Pisma Literacko-Artystycznego”, magazynu „Kraków” i rocznika „Małopolska”. Liczne artykuły opublikował w pismach zagranicznych: „Le Journaliste Democratique”, „Publizistik” i „Otázky Žurnalistiky”. Został wielokrotnie odznaczony i nagrodzony, m.in.: Odznaką „Za zasługi dla RSW” (1974), Złotą Odznaką „Za pracę społeczną dla m. Krakowa” (1974, 1976), „Za zasługi dla ziemi krakowskiej” (1979), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1972), Złotym Krzyżem Zasługi (1982), Medalem 40-lecia PRL (1984), nagrodą Klubu Prasoznawczego SDP (1975), Prezesa RSW (1978), Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego II st. (zespołowa 1985). Z dorobku książkowego warto wymienić m.in.: *Muzyka w polskich czasopiśmie literackich i społecznych 1831–1863* (Kraków 1973), *Zeszyty Prasoznawcze. Bibliografia 1957–1979* (Kraków 1981), *Wstęp do typologii współczesnej prasy polskiej* (Kraków 1989) i *Warsztat dokumentacyjny prasoznawcy. Problemy teoretyczno-metodologiczne, tradycje, stan, postulaty* (Kraków 1992). Jako redaktor i współautor opracował m.in. „Polską Bibliografię Adnotowaną Wiedzy o Środkach Masowego Komunikowania” (23 tomy za lata 1965–1987), „Katalog Prasy Polskiej” (roczniki 1991/1992–1994), „Katalog Mediów Polskich” (roczniki 1995–1998), „Mass Communication Research. Current Documentation” (roczniki 1972–1985), „World Directory of Mass Communication Periodicals” (Kraków 1980), „World Directory of Mass Communication Researchers” (Kraków 1984, München 1990). Był autorem ponad 620 publikacji naukowych — które prawie w komplecie zestawiono w szkicu dokumentacyjnym opublikowanym na łamach „Zeszytów Prasoznawczych” (2012, nr 4, s. 84–115) oraz licznych publikacji dziennikarskich drukowanych w prasie krakowskiej i ogólnopolskiej.

Jest to dorobek imponujący nie tylko pod względem ilościowym i tematycznie dosyć rozproszony. Nietrudno wszelako zrekonstruować główną ideę jego pracy naukowej. Jeśli pominąć pracę *stricte* dokumentacyjną („Polską Bibliografię

Adnotowaną Wiedzy o Środkach Masowego Komunikowania” — której poświęcił przeszło dwie dekady), szczególnie cenna dla prasoznawstwa wydaje się analiza dorobku dokumentacyjnego (*Warsztat dokumentacyjny prasoznawcy*, Kraków 1992). W pracy tej nie tylko przedstawił model warsztatu, ale podjął benedyktyński trud praktycznej realizacji niektórych jego ogniw (bibliografia bieżąca badań i czasopism, liczne kalendaria, kroniki i słowniki biograficzne). Określił (na przykładzie bibliografii retrospektywnych badań i czasopism) miejsce i pozycję bibliografii w prasoznawstwie jako autonomicznego kierunku badawczego. Szczególnie cenne są rozważania na temat związku bibliografii z dziejami wiedzy o prasie. Wniósł istotny wkład w napisanie w przyszłości wyczerpujących dziejów wiedzy o prasie (recenzję książki B. Golki *Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce w XIX w.* — „Zeszyty Prasoznawcze” 1970, nr 4); „odnalazł” i skomentował m.in. najwcześniejszą w polskim piśmiennictwie analizę prasy („Zeszyty Prasoznawcze” 1969, nr 2). To on w dużym stopniu przyczynił się do wydania w Ośrodku Badań Prasoznawczych *Szkiców z dziejów prasy światowej* Władysława Wolerta (Kraków 1977), a następnie doprowadził do jej reedycji krytycznej w 2005 r. Bez większej przesady można stwierdzić, że to on zainicjował i spopularyzował nowe kierunki badawcze w prasoznawstwie: statystykę i typologię prasy. I w tym zakresie posiada imponujący dorobek. Tylko nieliczni znają ogólny zamysł opracowania, które on żartobliwie nazywał „prasoznawczą tablicą Mendelejewa”. Niejedna encyklopedia korzystała z jego pióra, by wymienić tylko *Encyklopedię wiedzy o prasie* (Wrocław 1976), *Encyklopedię wiedzy o książce* (Wrocław 1973) czy *Słownik terminologii medialnej* (Kraków 2006). Dla różnych wydawnictw i potrzeb przedstawił kilka syntez dziejów polskiego i światowego dziennikarstwa (np. w podręczniku *Dziennikarstwo i świat mediów*, Kraków 1996); jedna z nich (zawarta w *An Outline History of Polish Culture*, Warszawa 1984) wyróżniona została zespołową nagrodą II stopnia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (1985). Brał udział w opracowaniu wielu raportów prasoznawczych (w tym niepublikowanych) realizowanych zespołowo w OBP. Przykładem jest współautorstwo wydanego ćwierć wieku od daty powstania *Raportu o stanie komunikacji społecznej w Polsce: sierpień 1980–13 grudnia 1981* (Kraków 2007). Sylwester Dziki dobrze poruszał się też na obszarze wydań krytycznych, czego przykładem jest wzmiankowana wyżej monografia Wolerta, solidnie opracowana i wydana w roku 2005 przez Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas.

Pracował też nad kilkoma projektami, których nie zdążył zrealizować. Już na początku lat 90. XX wieku rozpoczął prace nad — jak to określał — prasoznawczym „Korbutem”, jednak plany w tym zakresie pokrzyżowało zbyt wczesne przejście na emeryturę, uniemożliwiające realizację przedsięwzięcia bez wsparcia instytucjonalnego. Do pomysłu wrócił jeszcze w 2001 roku pisząc (wraz z Jerzym Jarowieckim i Władysławem M. Kolasą) grant do Komitetu Badań Naukowych, który jednak, mimo wysokich ocen recenzentów, nie zyskał finansowania. Kilka lat przed śmiercią chciał opracować i wydać krytyczną edycję pamiętników Jana Nepomucena

Czarnowskiego, lecz prac tych mimo pewnego już zawansowania nie zdołał ukończyć. Przez całe dorosłe życie pisał też pamiętnik, którego fragmenty znalazły się w książeczce *Moje prasoznawstwo* (2012).

Sylwester Dziki nie przywiązywał wagi do awansów naukowych. Doktorat obronił w 1989 roku mając w dorobku ponad 450 szkiców i artykułów, po tej dacie nie ustał w pisaniu i opublikował ponad 200 dalszych. Pomimo — by tak rzec — profesorskiej wiedzy nigdy nie podjął starań w kierunku uzyskania habilitacji, choć zapewne zyskałby ją bez trudu. Nauka była jego życiową pasją i przynosiła mu wiele satysfakcji. Od czasu przejścia na emeryturę (1998) niemal codziennie spędzał czas w Bibliotece Jagiellońskiej, studiując rozmaite małe i duże problemy. Zmarł nieoczekiwanie dla wszystkich, którzy z Nim współpracowali. Jego nagłe odejście zbyt boleśnie odczuło wiele redakcji, w tym również redakcja „Rocznika Historii Prasy Polskiej”, „Zeszytów Prasoznawczych”, magazynu „Kraków” i rocznika „Małopolska”.

Gdy w 1999 roku przeprowadzałem wywiad z Sylwestrem Dzikim zadałem Mu pytanie: jakie ma marzenia? Nie odpowiedział wprost, lecz po namyśle zacytował z pamięci tekst modlitwy nieznanego komandora (pochodzenia angielskiego):

Panie, Ty wiesz lepiej aniżeli ja sam, że starzeję się i pewnego dnia będę stary. Zachowaj mnie od zgubnego nawyku myślenia, że muszę coś powiedzieć na każdy temat i przy każdej okazji. Odbierz mi chęć prostowania każdemu jego ścieżek [...]. Szkoda mi nie spożytkować do końca wielkich zasobów mądrości, jakie posiadam, ale Ty wiesz, Panie, że chciałbym na koniec zachować paru przyjaciół. Wyzwól mój umysł od niekończącego brnięcia w szczegóły i daj mi skrzydła, abym w lot przechodził do rzeczy. Zamknij mi usta w przedmiocie mych cierpień i niedomagań: w miarę jak ich przybywa, rozkosz wylizania ich staje się coraz słodsza. Nie proszę o łaskę rozkoszowania się opowieściami o cudzych cierpieniach, ale daj mi cierpliwość znoszenia ich [...]. Zachowaj mnie w miarę miłym dla ludzi; nie chcę być świętym — z niektórymi z nich doprawdy trudno wytrzymać — ale zgryźliwi starcy to jedno ze szczytowych osiągnięć szatana.

Wydaje się, patrząc na te życzenia z perspektywy ostatnich minionych piętnastu lat, ziściły się one — jeśli nie w pełni, to przynajmniej w dużej części.

Był człowiekiem skromnym, sprawiedliwym, zawsze gotowym do pomocy. Pozostawił po sobie setki napisanych tekstów i wdzięczność trzech pokoleń uczniów. Powtórzę więc za Horacym *non omnis moriar* — by w ten zwięzły, acz dobitny sposób podsumować twórcze życie tego nie tylko niewątpliwie wielkiego uczonego, ale i wartościowego człowieka i przyjaciela.

Bibliografia

- Dziki S., *Moje prasoznawstwo*, Trzebinia–Żywiec–Kraków 2012.
- Dziki S., *Moja droga do prasoznawstwa*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2012, z. 1, s. 153–174.
- Kolasa W.M., *Sylwester Dziki — dziennikarz, prasoznawca, bibliograf*, Kraków 2000.
- Kolasa W.M., *Pół wieku z prasą i książką — z Sylwestrem Dzikim rozmawia...*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 1999, z. 2, s. 253–264.
- Kolasa W.M., *Osiemdziesięciolecie Sylwestra Dzikiego — szkic biograficzny*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2012, z. 1, s. 149–152.
- Kolasa W.M., *Selekcyjna bibliografia publikacji Sylwestra Dzikiego (1958–2012)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2012, nr 4, s. 84–115.
- Malinowski P., *Ośrodek Badań Prasoznawczych (według Sylwestra Dzikiego)*, [w:] *Przodownicy prasy*, red. R. Wietoszko, Kraków 2013, s. 61–68.